

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1944 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa livräntor m. m.

I en den 25 februari 1944 dagtecknad proposition nr 150, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, framlagt förslag i fråga om gäldande av vissa livräntor m. m.

I fråga om motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån ej redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

1:o.

Bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om gäldande av vissa livräntor och understöd. Under punkten 1 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av livräntor och andra dylika understöd, som statsverket på grund av domstols lagakraftvunna utslag har att utgiva, taga i anspråk det under riksstatens tolfte huvudtitel uppförda anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. med iakttagande av att å understödsbelopp icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensions-tagare.

Sedan fråga uppkommit om bestridande av vissa livräntor, som kronan jämlikt domstols lagakraftvunna utslag hade att utgiva till personer, vilka skadats vid trafikolyckor timade under framförande av kronan tillhöriga motorfordon, har *statskontoret* i avgivet utlåtande till Kungl. Maj:t ifrågasatt, huruvida icke hos riksdagen borde utverkas generellt medgivande för Kungl. Maj:t att för bestridande av livräntor och andra dylika understöd, vilka statsverket på grund av domstols lagakraftvunna utslag hade att utgiva, taga i anspråk tolfte huvudtitelns förslagsanslag till diverse pensioner och understöd m. m.

Föredragande departementschefen har anfört:

Jag delar statskontorets uppfattning, att av riksdagen bör utverkas generellt bemyndigande för Kungl. Maj:t att för bestridande av livräntor och andra dylika understöd, som statsverket på grund av domstols lagakraftvunna utslag har att utgiva, taga förutnämnda förslagsanslag i anspråk. Härvid förutsätter jag, att icke utan riksdagens medgivande må å sådana understöd åtnjutas tilläggsförmån av förut angivet slag.

Utskottet.

I likhet med statskontoret och föredragande departementschefen hyser utskottet den uppfattningen, att lämplighetsskäl tala för att åt Kungl. Maj:t inrymmas befogenhet att för gäldande av sådana livräntor och understöd, som kronan har att jämlikt lagakraftvunnet domstolsutslag utgiva, utan riksdagens hörande i varje särskilt fall anlita det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m. Såsom i propositionen förutsatts, bör sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare, icke utan riksdagens medgivande utgå å här avsedda understödsbelopp.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

2:o.

Ärliga understöd åt Anna Elfrida Bengtsson och Sone Torvald Persson.
Under punkten 2 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. må under i propositionen angivet villkor utbetalas årliga understöd räknat från och med den 25 augusti 1941, nämligen till änkan Anna Elfrida Bengtsson med 300 kronor, så länge hon lever ogift, samt till Sone Torvald Persson med 400 kronor tills han fyllt 16 år med iakttagande att å understödsbeloppen icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare.

Efter tillstånd av chefen för Södra skånska infanteriregementet förevisades infanterivapen den 24 augusti 1941 vid en hemvärnsfest i Löberöd. Förutom andra vapen demonstrerades, under befäl av värnpliktige fänriken Assar Karl Gustav Assarson, jämväl en pansarvärnskanon.

Assarson, som vid denna tid tjänstgjorde som plutonchef vid andra specialkompaniet, hade av tjänstförrättande kompanichefen beordrats att till förevisningen medföra till pansarvärnskanonen hörande blindpatroner. Emellertid hade Assarson, i stället för blindpatroner, kommit att medföra skarpa patroner med blindgranat, märkta med ordet »blind». Till följd härav hade, då på Assarsons order kanonen efter laddning avfyrats, ett skott avgått och träffat installatören Oscar Birger Bengtsson och fru Ruth Gunborg Persson, båda från Löberöd. Dessa skadades så svårt, att de samma dag avled.

Frågan om Assarsons skadeståndsskyldighet på grund av ifrågavarande olyckshändelse är för närvarande beroende på högsta domstolens prövning.

I en den 2 juni 1943 dagtecknad skrift ha Bengtssons efterlämnade hustru Anna Elfrida Bengtsson och makarnas dotter Inga Gunborg Cecilia anhållit att i anledning av Bengtssons död av statsmedel utbekomma dels ersättning för begravningskostnaderna med 2 909 kronor 81 öre, dels ock, vad angår änkan, en årlig livränta av 4 725 kronor 41 öre samt, vad angår dottern, en engångsersättning av 8 288 kronor 13 öre.

Vidare har Ruth Perssons efterlämnade make charkuteriarbetaren Malte Arnold Persson i en den 5 juli 1943 dagtecknad skrift anhållit att av stats-

medel måtte utbetalas dels ersättning för begravningskostnaderna med 1 667 kronor 45 öre samt för klädespersedlar, som förstörts vid olyckshändelsen, med 220 kronor ävensom ränta å nämnda belopp enligt angiven grund, dels ock till makarnas den 28 mars 1931 födda son Sone Torvald en årlig livränta av 600 kronor intill dess denne uppnått 16 år.

Föredragande departementschefen har anfört i huvudsak följande:

Även om högsta domstolen ogillar den mot Assarson förda talan, kan skadeståndsskyldighet åligga kronan. Oavsett hur det förhåller sig med kronans juridiska ansvar i förevarande hänseende, har jag emellertid med hänsyn till de omständigheter varunder ifrågavarande olyckshändelse inträffat funnit föreliggande ersättningsanspråk böra upptagas till prövning.

De anspråk som härvid kunna komma i fråga äro — då ersättningsfrågan i vad avser begravningshjälp m. m. torde få anses reglerad — livränta till änkan Bengtsson, engångsersättning till Inga Bengtsson samt livränta till Sone Persson jämte förekommande ränteanspråk.

För ernående av ett mera allmänt bedömande av ersättningsfrågan får jag i detta sammanhang hänvisa till 6 kap. 4 § strafflagen, som innehåller bestämmelser om den skadeståndsrätt, som föreligger efter dödad person. Av nämnda paragraf framgår, att skadestånd tillkommer allenast den, som jämlikt stadgande i lag äger rätt till underhåll av den, som blivit dödad, samt att en förutsättning för skadestånd är, att vederbörande genom dennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll. Skadestånd skall utges efter skälighetsprövning med avseende å såväl »den brottsliges» tillgångar som andra omständigheter.

I propositionen 1926: 4 vilken ligger till grund för nämnda lagstadgande i dess senaste lydelse framhöll föredragande departementschefen, att den skada, som skulle ersättas, vore förlust av underhåll förorsakad genom den underhållspliktiges död. Därest dödsfallet icke hade någon inverkan i nyssnämnda hänseende, uppstode icke dylik skada, och skadestånd komme följaktligen icke i fråga. Så vore tydligen förhållandet, där den eller de till underhåll berättigade befunno sig i sådana ekonomiska omständigheter, att deras utkomstmöjligheter icke påverkades av den underhållspliktiges död; den avlidne kunde exempelvis efterlämna viss förmögenhet eller vara livförsäkrad till mera avsevärt belopp. I detta sammanhang finge framhållas, att till underhåll tydligen icke kunde hänföras sådana förmåner, vilka måste sägas ha karaktär av överflöd eller lyx. Mistning därav skulle således icke ersättas. Därest de efterlevande visserligen fortfarande under någon tid kunde ha sin förra utkomst, exempelvis genom att taga i anspråk sparad kapital, men dock ej kunde anses säkerställda för hela den tid, under vilken de skulle varit berättigade till underhåll av den avlidne, eller ock från att ha intagit en mera burgen ställning funne sig genom dödsfallet försatta i synnerligen knappa ekonomiska villkor, föreläge otvivelaktigt för dem fordran på skadestånd.

I ärendet föreligger utredning rörande vederbörandes ekonomiska förhållanden m. m. samt angående i vilken utsträckning ersättning skulle utgått därest olycksfallsförsäkringslagen varit tillämplig. I dessa avseenden framgår huvudsakligen följande.

Ankan Bengtsson, som är född år 1892, synes befinna sig i relativt goda ekonomiska villkor. Enligt olycksfallsförsäkringslagen skulle, om denna varit tillämplig, till henne ha utgått livränta med 750 kronor för år så länge hon levat ogift. Inga Bengtsson, som vid tiden för olycksfallet uppnått 21 års ålder, är bankanställd och ägare till ett icke oansenligt kapital. Någon ersättning jämlikt olycksfallsförsäkringslagen skulle, om denna varit tillämplig i förevarande

fall, ej ha kunnat tillerkännas henne, enär dylik ersättning till barn utgår endast intill fyllda 16 år. Till Sone Persson, som är född den 28 mars 1931, skulle, därest nyssnämnda lag varit tillämplig, ha utgått livränta intill fyllda 16 år med 250 kronor för år.

Nu förevarande ersättningsanspråk synas böra bedömas under hänsynstagande till innebörden av förut återgivna departementschefsuttalande.

Vad först Inga Bengtsson angår torde ersättning icke böra tillerkännas henne, enär hon varken synes ha varit berättigad till eller torde ha varit i behov av underhåll efter fadern.

Makarna Bengtsson voro sinsemellan underhållspliktiga. Oaktat det torde vara tveksamt, huruvida änkan med hänsyn till de i nyssnämnda departementschefsuttalande angivna principerna skulle vara berättigad till skadestånd, anser jag mig dock på grund av de omständigheter under vilka olyckshändelsen uppkommit böra tillstyrka viss ersättning. Ett årligt understöd av 300 kronor i ett för allt synes i förevarande fall skäligt.

Vidkommande Sone Persson må först framhållas, att dennes avlidna moder var underhållspliktig gentemot sonen. Denne är jämväl uppenbarligen i behov av underhåll. Med hänsyn till de i detta fall föreliggande ömmande omständigheterna anser jag det skäligt, att till Sone Persson utbetalas årligt understöd med i ett för allt 400 kronor för år.

Nu angivna understöd böra utgå från och med den 25 augusti 1941, till änkan Bengtsson så länge hon lever ogift samt till Sone Persson tills han fyllt 16 år. På sätt tidigare i likartade fall ägt rum bör föreskrift meddelas därom, att å understödsbelopp icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser eljest tillkommer pensionstagare. Kungl. Maj:t synes för utbetalande av understöd, som torde böra bestridas från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m., äga uppställa som villkor, att vederbörande till motsvarande belopp å kronan överlåter den rätt till skadestånd, vederbörande kan få sig tillerkänd.

Utskottet.

Med hänsyn till vad i förevarande ärende förekommit har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer således,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 17 mars 1944.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén, Sylwan, Leander, Edin*, Johansson i Fårekulla och Ljungdahl;

från andra kammaren: herrar Svedman, Andersson i Falkenberg, Mattsson*, Andersson i Munkaljungby, Barnekow*, Sundberg, Nilsson i Landskrona* och fru Humla.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.